

POLSKI UNIWERSYTET NA OBCZYŻNIE
W LONDYNIE

ZESZYTY NAUKOWE

SERIA TRZECIA, NR 5, 2017

JOLANTA CHWASTYK-KOWALCZYK

UNIWERSYTET JANA KOCHANOWSKIEGO, KIELCE

*THE HANNA & ZDZISLAW BRONCEL
CHARITABLE TRUST – FUNDATORZY,
POWIERNICY, BENEFICJENCI*, RED. HALINA
TABORSKA, EWA LEWANDOWSKA-TARASIUK,
PUNO PRESS, LONDYN, 2016,
112 S., ISBN 978-0-9568839-3-3

Polski Uniwersytet na Obczyźnie w Londynie (Zakład Badań na Emigrację Polską w Wielkiej Brytanii oraz Zakład Współczesnej Kultury Literackiej i Artystycznej) od 2013 roku realizuje projekt badawczy, mający na celu opisanie działalności fundacji charytatywnych wspierających rozwój najszerzej pojętej kultury (w ujęciu Kroebera), a więc i nauki polskiej poza krajem. Pokłosiem spotkań naukowych jest publikacja wydana przez PUNO Press w Londynie w 2016 pt. *The Hanna & Zdzislaw Broncel Charitable Trust – fundatorzy, powiernicy, beneficjenci*, pod redakcją Haliny Taborskiej i Ewy Lewandowskiej-Tarasiuk. Jak podaje mecenas Irma Pietroń, pomagająca założyć Fundację, Fundusz „The Hanna & Zdzislaw Broncel Charitable Trust” powstał w 2003 roku, został zarejestrowany przez Charity Commission w Wielkiej Brytanii 1 maja 2004 roku (nr 1103737). Fundusz jest inwestowany i będzie funkcjonował przez 15 lat po śmierci Fundatorki (26 sierpnia 2004 r.), po czym

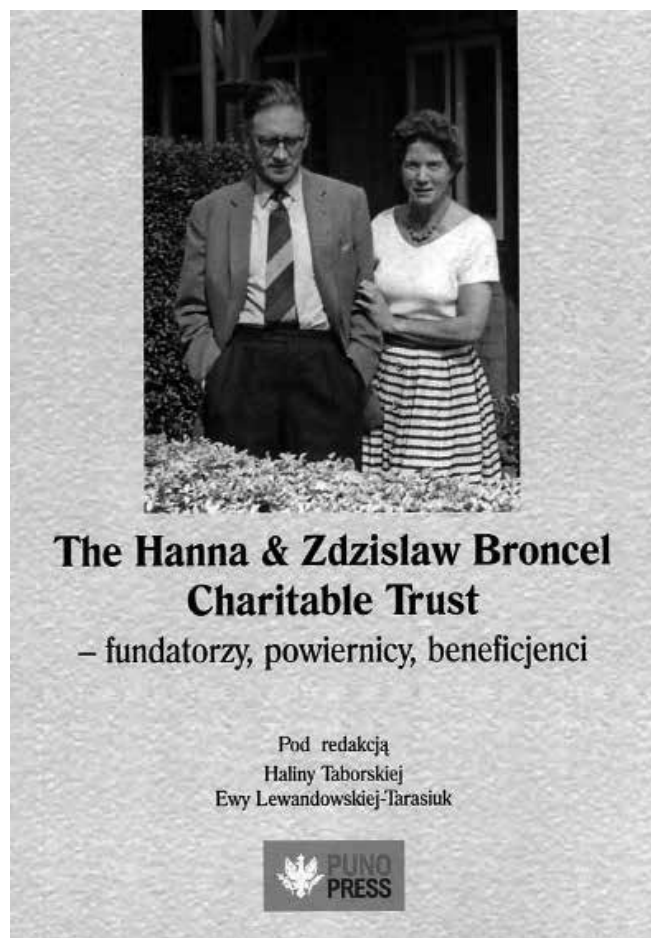
zgodnie z testamentem, pozostałe fundusze zostaną przekazane trzem polskim organizacjom charytatywnym.

Publikacja składa się z trzech części. Pierwsza z nich zawiera dwa teksty autorstwa Irmy Pietroń i Joanny Pyłat informujące o powstaniu fundacji i dotowanych przez nią projektach. Były to przedsięwzięcia naukowe (wsparcie publikacji książek), edukacyjne (stypendia) i kulturalne (teatr, wystawy).

Na część drugą złożyły się wspomnienia o fundatorach. Doktorantka PUNO Magdalena Górka przedstawiła sylwetkę Hanny Broncel, nauczycielki, żyjącej w pamięci byłych uczennic, przyjaciół i rodziny. Wojciech Klas i Jerzy Tuszewski odtworzyli biografię współpracującego z większością polskich czasopism emigracyjnych dziennikarza, w tym portret radiowy, poety Zdzisława Broncla. Był człowiekiem wielu zainteresowań: od filmu, teatru, opery, muzyki, pamiętnikarstwa do uprawiania bieżącej publicystyki. Ten wielki erudyta używał pseudonimu Żeglarz, podpisywał się także (b), Z.B., Poeta. Ale przede wszystkim był *totalnym twórcą radiowym* (s. 43). W 1952 roku związał się z Rozgłośnią Polską Radia Wolna Europa, potem z Sekcją Polską BBC (1952–1971 i następnie w charakterze *relief*, czyli na zastępstwach). Broncel *prowadził w radiu „Przegląd Kulturalny”, pisał i reżyserował słuchowiska* (s. 36), także dokumentalne (s. 51). Integralną częścią tego artykułu jest wywiad Jerzego Tuszewskiego ze Zdzisławem Broncliem przeprowadzony w sierpniu 1974 roku.

Własne drogi radiowca Zdzisława Broncla zaprezentował jego współpracownik w Sekcji Polskiej BBC, redaktor bieżących programów informacyjnych oraz reżyser i twórca wielu radiowych programów specjalnych – Wojciech Płazak. Przybliżył postać Broncla jako redaktora cotygodniowego „Przeglądu nowości filmowych”, autora recenzji teatralnych, filmowych i muzycznych w „Przeglądzie kulturalnym”, „Magazynie kulturalnym” oraz audycji „Twórczość, twórca, tworzywo”. Broncel przeprowadzał wywiady ze znanymi artystami, przykładowo z Arturem Rubinsteinem, Krystianem Zimermanem czy Andrzejem Panufnikiem. Nie lubił zajmować się bieżącą polityką, dystansował się od sportu, ale także od współpracowników, ponieważ najchętniej w Sekcji BBC spędzał czas w pokoju zwanym „odludziem” – dzięki czemu stał się obiektem wielu anegdot.

Regina Wasiak-Taylor prześledziła *Krytykę literacką i artystyczną Zdzisława Broncla w świetle materiałów prasowych*. Przypomniała, że Broncel, absolwent dziennikarstwa Uniwersytetu Warszawskiego, w okresie dwudziestolecia międzywojennego współpracował z wieloma czasopismami jako krytyk artystyczny, zainteresowany głównie teatrem i filmem. Swoje recenzje zamiesz-

czał m.in. w następujących periodykach: „ABC”, „Z Teatrów”, „Na Ekranach”, „Wśród Książek”, „Zwierciadło”, „Kronika Polski i Świata”. W czasie wojny drukował w „Kurierze Wileńskim”. Dalsze jego losy to typowy szlak wojenny polskiego tułacza: od aresztowania i osadzenia w łagrze na Uralu, do wcielenia (po tzw. amnestii) w szeregi Armii Polskiej gen. Andersa, przejście z wojskiem szlaku bojowego – jako pracownik Centrum Informacji II Korpusu oraz radia. Zasiłał swoim piórem „W Drodze”, „Ku Wolnej Polsce”, „Gazetę Polską” i „Orła Białego”. Po wojnie, gdy osiadł w Londynie, ten *mistrz dygresji* pisał do paryskiej „Kultury”, londyńskich „Wiadomości”, „Dziennika Polskiego i Dziennika Żołnierza”. W 1954 roku otrzymał nagrodę Związku Pisarzy Polskich na Obczyźnie za twórczość krytyczną.

Autorka opisała także swoje kontakty z Bronclami, ich zbiory archiwalne, które znajdują się na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu, oraz dokonała przeglądu zawartości czasopisma „W Drodze” (1942–1946), którego współzałożycielem był Zdzisław Broncel.

Część trzecią otwierają refleksje Ewy Lewandowskiej-Tarasiuk na temat poezji Zdzisława Broncla. Autorka podsumowując dokonania jego artystyczne,

wyraziła następującą opinię: *Jest w tej poezji profesjonalnie rozumiany synkretyzm sztuk, są mistrzowskie skojarzenia muzyczne i malarskie, których tajemnicę odsłania SŁOWO* (s. 90). Kolejne strony pomieszczają *Wiersze wybrane* poety z tomu *Wiersze. Dawne i nowe*, Londyn, 1998.

Wydanie książki pt. *The Hanna & Zdzisław Broncel Charitable Trust – fundatorzy, powiernicy, beneficjenci* jest trudne do przecenienia, bowiem rozpoznanie, analiza działalności oraz udokumentowanie emigracyjnych instytucji charytatywnych wspierających naukę i kulturę polską w Wielkiej Brytanii jest naszym obowiązkiem. Wpisuje się w profil naukowych peregrynacji niedawno powstałego Zakładu Mniejszości Kultur Narodowych, działającego w ramach Instytutu Kultury Europejskiej w Londynie (PUNO).